

УДК 657:471

РОЗЧИНЕННЯ ГІРНИЧНИХ ПОРІД ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ БІОЛОГІЧНИХ ДОБРИВ

Друкований Михайло Федорович д.т.н., професор
Дишкант Людмила Василівна аспірантка
Ольшевський Анатолій Ігорович аспірант
Вінницький національний аграрний університет
Дорошкевич Наталія Федорівна завідувач лабораторією
Вінницька філія ДУ Держгрунтохорона
Drukovanyy M.
Dyshkant L.
Olszewski A.
Vinnitsia National Agrarian University
Doroshkevych N.
Vinnitsia branch control Derzhhruntohorona

Анотація: в статті розглянуто вплив на якість органічних добрив розчинення молотих порід з вмістом калію, кальцію та фосфору.

Ключові слова: органічні добрива, фосфор, розчинення.

В ґрунті живуть мільярди мікроорганізмів, які виробляють гумус, сприяють росту рослин та підвищують урожайність сільськогосподарських культур. При внесенні в ґрунт мінеральних добрив, які при виробництві проходять високі температури, біоорганізми їх не приймають і гинуть.

Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва, яка передбачає його тотальну хімізацію, призвели в минулому столітті до значних порушень у циклі біологічних процесів, зменшення родючості ґрунтів та їх інтенсивної деградації. Сьогодні глобальною проблемою в Україні є постійне зменшення гумусу, який відіграє провідну роль у формуванні ґрунту та його цінних агрономічних властивостей. За 20 років на полях України втрачено 1 % гумусу. Сьогодні гумус втрачається не тільки через мінералізацію, а й виноситься з ґрунту в процесі ерозії і руйнується під впливом різних хімічних речовин. До таких хімічних речовин, у першу чергу, належать мінеральні добрива та різні отрутохімікати – пестициди. Внаслідок внесення високих доз мінеральних добрив ґрунт забруднюється баластними речовинами - хлоридами, сульфатами. Пестициди пригнічують активність біоорганізмів ґрунту, знищують корисні мікроорганізми, черв'яків, гинуть комахи запилювачі та інші організми – природні вороги шкідників сільськогосподарських культур, що порушує біологічну рівновагу в природі, а також зменшує продуктивність основних сільськогосподарських культур та погіршує їхню якість. Пестициди широкого спектру дії, потрапляючи в продукти харчування, завдають великої шкоди здоров'ю людей. Їхнє застосування впливає на спадковий апарат, викликає розлад діяльності центральної нервової системи, а також виникнення алергійних симптомів та інші негативні наслідки [1].

Біоорганізми ґрунту мають широкий спектр властивостей, які впливають на вирощування різних культур. Тому була введена система сівозмін, при якій одна і та ж культура вирощувалась через 4 – 5 років, і це підтримувало баланс біоорганізмів ґрунту.

Сьогодні аграрним сектором править не наука і розум, а бізнес. У нас такі культури, як соняшник, кукурудза і ріпак, сіються через рік – два, а це наносить біоорганізмам непоправимої шкоди.

В 1990 році в Україні було 29 млн. голів ВРХ, зараз біля 4 млн. голів ВРХ. В Україні за 20

років ніхто не вивіз на поле тони гною.

Негативні наслідки безконтрольного використання мінеральних добрив та гербіцидів пов'язують з тим, що вони, поряд із основними біогенними елементами часто містять різні домішки у вигляді солей важких металів, органічних сполук, радіоактивних ізотопів, що може призвести до негативного їх впливу на довкілля, рослинницьку продукцію, тваринний світ, здоров'я людей, що працюють з добривами та населення в цілому [2].

Тому на сьогодні гостро постає проблема переходу на органічні добрива, які б містили всі необхідні поживні елементи, були незаражені від насіння бур'янів і різних шкідливих бактерій, були зручні у використанні і зберіганні.

Світова наука і техніка розробляють два напрямки використання біологічних добрив та підвищення урожайності землі: компостування гною та переробка гною та інших видів біомаси в біогаз та біологічні органічні добрива. Китай виробляє в рік 50 млрд. м³ біогазу та 600 млн. т біологічних добрив, Індія - 40 млрд. м³ біогазу та 500 млн. т біологічних добрив, США переробляє в рік 375 млн. т відходів у біогазових комплексах, виробляючи біогаз та велику кількість біологічних добрив.

Нами запропоновано [3, 4] як при компостуванні, так і при переробці біомаси в біологічні добрива, розчиняти в біомасі молоті породи з вмістом калію, кальцію та фосфору. Вони розчиняються при температурі 30 – 35 °С і добре сприймаються біологічними організмами землі.

В досліді було розчинено молотий фосфор у свіжому гної ВРХ і перебродженому гної ВРХ. Молоті породи перемішували з свіжим гноєм у кількості 500 г на 5 л кг гною. І в 1 л перебродженої маси додали 500 г молотої породи. Суміші залишили на один місяць. Отримані результати наведені в таблиці 1, 2 і 3.

Таблиця 1

Хімічний склад біологічних добрив, виготовлених з гною

% з/п	Найменування показника	Результати випробувань
1	Масова частка вологи, %	87,9
2	Показник концентрації водневих іонів, рН	8,48
		Вміст в абсолютно сухій речовині
3	Масова частка органічної речовини в перерахунку на вуглець, %	33,4
4	Масова частка золи, %	33,2
5	Співвідношення С:N	14,3
6	Масова частка аміачного азоту, %	1,044
7	Масова частка загального азоту, %	2,33
8	Масова частка загального фосфору (P ₂ O ₅), %	2,05
9	Масова частка загального калію (K ₂ O), %	1,74
10	Масова частка кальцію (CaO), %	3,12

З отриманих результатів видно, що вміст фосфору збільшився з 2,05 % до 2,47 % в гною і 3,33 % у перебродженій масі, тобто у 1,2 і 1,6 разів відповідно. Також збільшився вміст кальцію у 11 і 10 разів у гною і перебродженій масі. А от вміст калію збільшився у перебродженій масі у 1,4 рази, а у гною зменшився у 2 рази. При розчиненні молотого ракушняку в гної (Таблиця 4) вміст кальцію збільшився в 6 разів.

Отже, розчинення гірничих порід з вмістом фосфору, калію і кальцію позитивно впливає на хімічний склад біологічних добрив.

Були проведені дослідження впливу органічних біологічних добрив, в яких був розчинений ракушняк на урожайність кукурудзи, помідор та огірків. (Таблиця 5).

З даних таблиці 5 видно, що урожайність кукурудзи підвищилась на 35-40 %. При випробуванні біологічних органічних добрив при вирощуванні помідор і огірків їх урожайність

збільшилась на 40 % і 90 % відповідно.

Таблиця 2

Хімічний склад біологічних добрив, і породи з вмістом фосфору

% з/п	Найменування показника	Результати випробувань
1	Масова частка вологи, %	74,26
2	Показник концентрації водневих іонів, рН	7,90
		Вміст в абсолютно сухій речовині
3	Масова частка органічної речовини в перерахунку на вуглець, %	31,2
4	Масова частка золи, %	37,7
5	Співвідношення С:N	30,7
6	Масова частка аміачного азоту, %	0,24
7	Масова частка загального азоту, %	1,02
8	Масова частка загального фосфору (P ₂ O ₅), %	2,47
9	Масова частка загального калію (K ₂ O), %	0,84
10	Масова частка кальцію (CaO), %	35,5

Таблиця 3

Хімічний склад біологічних добрив, виготовлених з переродженого гною і породи з вмістом фосфору

% з/п	Найменування показника	Результати випробувань
1	Масова частка вологи, %	57,9
2	Показник концентрації водневих іонів, рН	8,18
		Вміст в абсолютно сухій речовині
3	Масова частка органічної речовини в перерахунку на вуглець, %	19,6
4	Масова частка золи, %	60,9
5	Співвідношення С:N	52
6	Масова частка аміачного азоту, %	0,15
7	Масова частка загального азоту, %	0,38
8	Масова частка загального фосфору (P ₂ O ₅), %	3,33
9	Масова частка загального калію (K ₂ O), %	2,54
10	Масова частка кальцію (CaO), %	31,8

Таблиця 4

Хімічний склад біологічних добрив з гною, в якому розчинений молотий ракушняк

% з/п	Найменування показника	Результати випробувань
1	Масова частка вологи, %	81,53
2	Показник концентрації водневих іонів, рН	8,8
		Вміст у абсолютно сухій речовині
3	Масова частка органічної речовини в перерахунку на вуглець, %	52,51
4	Масова частка золи, %	47,9
5	Співвідношення С:N	18,2
6	Масова частка аміачного азоту, %	0,83
7	Масова частка загального азоту, %	1,44
8	Масова частка загального фосфору (P ₂ O ₅), %	0,66
9	Масова частка загального калію (K ₂ O), %	2,20
10	Масова частка кальцію, %	13,72

Таблиця 5

Вплив добрив на урожайність кукурудзи, тонн/га

Назва гібриду кукурудзи	Урожайність, т/га		
	контрольна	Застосування гною	Застосування біологічних добрив
ДКС 3571	13,7	15	15,6
ДКС 2971	8	8,6	11,5
ДК 315	9,9	11,6	12
ДКС 3472	11,3	12,3	15,2

На Вінничині є великі запаси корисних копалин з вмістом фосфору, калію і кальцію. І це дає можливість в умовах села виробляти біологічні добрива при ціні в декілька раз менше мінеральних добрив.

Крім того, біологічні добрива дають можливість вирощувати екологічно чисту продукцію, покращувати екологічний стан в державі та зберегти здоров'я людей.

Список літератури

1. Солоненко В.К. Вплив елементів біологічного землеробства на якість продуктів рослинного походження / В.К. Солоненко // Наукові записи Тернопільського національного педагогічного університету. – Серія. Біологія. – 2011 – № 1 (46) – С. 73-76.

2. Мальований М.С. Можливості екологічно безпечного використання мінеральних добрив / М.С. Мальований., М.Я. Гавриляк, Недаль Хуссейн Мусалам Аль Хасанат // Екологічна безпека. – 2009 – № 3(7) – С. 31-37.

3. Деклараційний патент України № 58544, "Лінія по переробці біомаси в біогаз, електричну енергію, тепло та органічні добрива", 11.04.2011, бюлетень №7, (Друкований М.Ф., Яремчук О.С., Друкований О.М., Брянський В.В., Паламарчук О.Д., Горбатюк П.О.).

4. Деклараційний патент України №67837, "Спосіб виробництва біологічного органічного добрива", (Друкований М.Ф., Яремчук О.С., Брянський В.В., Друкований О.М., Мазур І.В., Білера П.А., Паламарчук О.Д.).

References

1. Solonenko V.K. Vplyv elementiv biolohichnoho zemlerobstva na yakist produktov Roslyn pokhodzhennya / V.K. Solonenko // Naukovi zapysy Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. - Seriya. Biolohiya. - 2011 - № 1 (46) - S. 73-76.

2. Malovanyu M.S. Vozmozhnomy Ekolohichno bezpechnoho yspolzovanye mineralnykh dobryv / M.S. Malovanyu., M.YA. Havrylyak, Nedal Khusseyyn Musalov Al Khasanat // Ekolohichna bezpeka. - 2009 - № 3 (7) - S. 31-37.

3. Deklaratsiyiny patent Ukrayiny № 58544, "Liniya po pererobtsi biomasi v biohaz, elektrychna Enerhiyu, teplo ta Orhanichni dobryva", 11.04.2011, byuleten' №7, (Drukovanyy M.F., Yaremchuk O.S., Drukovanyy O.M. ., Bryansk V.V., Palamarchuk O.D., Horbatyuk P.O.).

4. Deklaratsiyiny patent Ukrayiny №67837, "sposob vyrobnystva biolohichnoho orhanichnoho dobryva", (Drukovanyy M.F., Yaremchuk O.S., Bryansk V.V., Drukovanyy O.M., Mazur I.V., Bilera P. A., Palamarchuk O.D.).

**РАСТВОРЕНИЯ ГОРНЫХ ПОРОД ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА
БИОЛОГИЧЕСКИХ УДОБРЕНИЙ**

Аннотация: в статье рассмотрено влияние на качество органических удобрений растворения молотых пород с содержанием калия, кальция и фосфора.

Ключевые слова: органические удобрения, фосфор, растворения.

**DISSOLUTION MINING ROCKS FOR IMPROVEMENT
QUALITY BIOLOGICAL FERTILIZERS**

Summary: this article considers the impact on the quality of organic fertilizers dissolve rocks with hammers potassium, calcium and phosphorus.

Keywords: organic fertilizer, phosphorus, dissolved.